

РЕГУЛЮВАННЯ ІНФЛЯЦІЇ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ СВІТОВОГО ДОСВІДУ

Економіка України викликала низку об'єктивних суперечностей, які, у свою чергу, призвели до появи глобальних негативних явищ. Серед них – диспропорції в економіці, спад виробництва, безробіття, різке погіршення матеріального становища основної частини населення – усе це ще не повний перелік тих явищ в економічному житті нашого суспільства. Серед них особливе місце за своїм значенням та впливом на посилення економічної кризи в Україні зайняли інфляційні процеси [1; 3].

Регулювання інфляційних процесів (здебільшого стримування високих темпів інфляції) у кожній країні має свої специфічні риси, як загалом і чинники інфляції. Для кожної економіки на даному етапі її розвитку існує певний “юрисдиктор інфляції” з досить широкими межами, які виходять за норми, призводять уповільнення зростання ВВП. Параметри такого “юрисдиктору” в різних країнах дуже різні, що викликає об'єктивні відмінності в структурі національної економіки.

Макроекономічні дослідження свідчать про значну увагу до досвіду інших країн у питаннях регулювання інфляції. При цьому, об'єктивним є той факт, що чим менше відмінностей в природі її походження між країнами, тим результативнішим та доцільнішим є перейняття досвіду. Досвід багатьох країн особливо підкреслює важливість пріоритетності мети цінової стабільності над іншими та необхідність створення умов для узгодженості між різними цілями політики.

Важливою проблемою, яка потребує вирішення для НБУ, є створення фундаментальних умов в економіці та проведення такої політики, які б забезпечували цінову стабільність у довгостроковому періоді. Проблема забезпечення цінової стабільності в довгостроковому періоді безпосередньо залежить від вибору оптимального для економіки монетарного режиму.

Дослідження особливостей становлення та розвитку монетарного устрою України дозволяє виділити етапи, що характеризувалися відсутністю чіткої вираженої монетарної стратегії:

перший – 1992–1995 рр., характеризувався як період м'якої монетарної політики;

другий – 1996–1999 рр. відносно жорстка монетарна політика;

третій етап – 2000–2003 рр. характеризувався поєднанням як жорсткої монетарної так і жорсткої фіскальної політики [4].

Неодноразово наголошувалось, що головним завданням грошово-кредитної політики держави є забезпечення стабільності національної грошової одиниці, поряд з цим, з метою підвищення рівня здатності фінансової системи протистояти зовнішнім

проявам, починаючи з 2014 р. НБУ запроваджено перехід від режиму фіксованого курсоутворення в межах валютного коридору до гнучкого валютного курсу, що відразу негативним чином позначилося на його динаміці не на користь гривні. Така політика отримала назву еклектичної. Еклектична монетарна політика – етап, що вже минув. У період макроекономічної, банківської, валютної кризи монетарна політика спрямовувалася на вирішення широкого кола завдань, пов'язаних із забезпеченням життєздатності держави та уникненням колапсу фінансової системи [2].

Подальшими діями національного банку України в рамках співпраці із міжнародним валютним фондом стало здійснення поступового переходу від режиму валютного таргетування (ВТ) до інфляційного (ІТ) – головною метою застосування якого є досягнення цінової стабільності за рахунок комплексу заходів грошово-кредитної політики, яка передбачає запобігання розриву між завчасно складеними прогнозами показників інфляції та фактичним рівнем даних показників. Цільовим показником режиму інфляційного таргетування є індекс споживчих цін, в той час, як при використанні режиму валютного таргетування основним цільовим орієнтиром слугував валютний курс, та виходячи з цього формувалася головна мета – досягнення стабільності валютного курсу.

Монетарне таргетування – поточний етап. Відповідно до зобов'язань за програмою співпраці з МВФ Національний банк має забезпечувати досягнення цільових показників щодо кількісних показників грошової пропозиції. Це де-юре режим монетарної політики, хоча, як було доведено вище, наразі значна кількість процедур у Національному банку відповідає режиму ІТ в “легкому” варіанті, тобто без оголошення кількісних цілей щодо інфляції на найближчу перспективу [5].

У більшості випадків (як у країнах, що розвиваються, так і в розвинутих країнах) перехід до нового режиму відбувався планомірно та поступово, хоча в деяких країнах він мав неорганізований характер і здійснювався під впливом ситуації, що склалася на ринку. У деяких випадках перехід мав упорядкований характер, оскільки в його основі було свідоме рішення щодо зміни методів грошово-кредитної політики, в інших випадках новий режим формувався безпосередньо на основі попередніх. Наприклад, в Ізраїлі, Колумбії та Чилі цільові орієнтири (таргети) інфляції були запроваджені перш за все для того, щоб забезпечити повільний перехід від використання валютного курсу в ролі номінального якоря. У Румунії та Угорщині перехід до нового режиму став відповіддю на необхід-

ність приведення рівня інфляції до критеріїв конвергенції ЄС. У Канаді перехід до режиму IT був зумовлений потребою в якорі для інфляційних очікувань, необхідному для реагування на конкретні економічні шоки [1].

Деякі країни використовують цей процес в результаті валютної або загальноекономічної кризи (Бразилія, Індонезія, Таїланд та Уругвай). В інших цей процес було сплановано ретельніше і конкретні кроки здійснювалися послідовно (Польща, Ізраїль, Чилі). В окремих країнах у новому режимі спостерігалось поєднання елементів, виникнення яких зумовлене кризою, та запланованих, при цьому криза стала каталізатором процесу впровадження останніх (Туреччина).

Більшість центральних банків країн успішно застосовують режим IT, окреслювала процес переходу до нового режиму в спеціальному документі-стратегії монетарної політики на середньостроковий період.

Нині Чеська Республіка є одним із прикладів успішного застосування режиму IT у Східній Європі, якісного вкорінення інфляційних очікувань. Водночас слід визнати, що близькість стабільної та економічно великої Єврозони об'єктивно сприяла такій ситуації.

Досвід Польщі, оскільки українська влада у багатьох відношеннях розглядає Польщу (яка також є трансформаційною економікою) як зразок для наслідування. Крім того, що польська економіка демонструє економічне зростання та модернізацію, польський центральний банк успішно впровадив IT і знизив інфляцію з понад 30 відсотків річних до 2–3 відсотків на рік.

До ключових уроків запровадження IT у Польщі слід віднести:

необхідність зміцнення довіри до центрального банку та потреба у застосуванні заходів, спрямованих на запобігання накопиченню ризиків до початку кризи; важливість якісного стримування ("заякорення") інфляційних очікувань;

перспективну орієнтацію політики: це дає змогу центральним банкам проводити активну політику до зміни ситуації, а не реагувати на події постфактум;

окреслення чітких цілей, що сприяє ефективним комунікаціям та довірі суспільства.

На жаль, досвід країн, де діє режим IT, свідчить про тривалу боротьбу за фіксацію очікувань, навіть коли низький рівень інфляції утримується впродовж багатьох років. Цей процес може бути ще складнішим для України, яка має історію нещодавньої гіперінфляції.

Підбиваючи підсумки аналізу досвіду країн щодо переходу до нового режиму грошово-кредитної полі-

тики, можна сказати, що, очевидно, успішний результат цього переходу не залежить від характеру умов, які є відповідним спонукальним фактором. Проте від вихідних умов залежить встановлення послідовності елементів ефективнішого режиму грошово-кредитної політики та швидкість їх впровадження в Україні. Зокрема, перехід до нового режиму під тиском кризової ситуації нерідко призводив до прискореного запровадження IT в ролі альтернативного номінального метода разом з усіма іншими супровідними елементами режиму, хоча послідовність їх введення не завжди була оптимальною і спланованою, як це мало місце в країнах, які здійснювали перехід більш поступово та з міркувань, не пов'язаних із кризою.

Забезпечення стабільності національної економіки є невід'ємним чинником досягнення стратегічних цілей соціально-економічного розвитку України. Макроекономічна нестабільність, що характерна для економіки країни сьогодні, у тому числі, має у своїй природі інфляційне коріння. Модернізація поточних та пошук нових, альтернативних інструментів забезпечення цінової стабільності в умовах розвитку економіки країни постають перед економічною наукою.

Комплексний аналіз проблеми формування антиінфляційної політики, що охоплює дослідження цінової стабільності загалом та інфляції, зокрема, дозволив виділити раніше не висвітлені питання та ті, що на сучасному витку розвитку економіки України втратили актуальність.

Список літератури

- [1] О. О. Пономареню, та О. Г. Лосева, "Кластерний підхід до дослідження інфляційних процесів на регіональному рівні", *Бізнес Інформ*, № 12, с. 103-108, 2014.
- [2] М. С. Бріль, "Дослідження сутності та впливу інфляційних чинників на діяльність сільськогосподарських підприємств", *Бізнес Інформ*, № 11, с. 177-185, 2016.
- [3] M. S. Bril, I. V. Pivavar., and N. L. Morozova, "Analysis of difficult of regional development in social crisis in Ukraine", *Збірник наукових праць «Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики»*, Випуск 1(24), с. 67-85, 2018.
- [4] І. М. Креютень, "Трансформація монетарного режиму в Україні: передумови та наслідки", *Вісник Хмельницького національного університету*, № 4, Т. 1, с. 186-188, 2013.
- [5] Д. Вавра, "Досвід інфляційного таргетування: уроки для України", *Вісник Національного банку України*, № 233, с. 40-57, 2015.